

Medische Milieukunde

hoe kan uw GGD de gemeente van dienst zijn?

A photograph of an industrial facility with two tall smokestacks emitting thick white plumes of smoke that rise into a clear blue sky. In the foreground, there is a body of water with a small boat visible. The image is partially obscured by an orange vertical bar on the right side of the page.

Zorg voor milieu en gezondheid

De zorg voor een gezonde leefomgeving, maar ook de problematiek van bijvoorbeeld geluidshinder en uitlaatgassen, gaat ons allemaal aan. Burgers hebben er mee te maken, maar u als gemeenteambtenaar zo mogelijk nog meer. Alle gemeenten hebben immers de taak om de gezondheid van haar inwoners te bevorderen en waar mogelijk hun ongerustheid over mogelijke gezondheidsrisico's weg te nemen.

In Nederland zijn de gemeentelijke gezondheidsdiensten (GGD'en) belast met de uitvoering van de taken die beschreven staan in de Wet Collectieve Preventie Volksgezondheid (Wcpv). Medische milieukunde is, naast bijvoorbeeld jeugd-gezondheidszorg en infectieziektebestrijding, één van de basistaken uit de Wcpv.

De medisch milieukundige zorg van de GGD kan uw gemeente van dienst zijn bij de uitvoering van de specifieke taken op dit gebied. Gespecialiseerde artsen en milieugezondheidskundigen kunnen enerzijds inschatten wat de invloed is van bepaalde milieufactoren op de gezondheid van mensen. Anderzijds kunnen zij, wanneer er sprake is van ziektegevallen, bekijken of deze gerelateerd zijn aan milieufactoren.

Deze folder is bedoeld om u inzicht te geven in de diensten van de medisch milieukundige zorg bij een GGD, onder meer door het geven van voorbeelden uit de praktijk.

Gezondheidseffectscreening

De GGD'en kunnen op eigen initiatief of op verzoek van de gemeente een lokale gezondheidseffectscreening (GES) uitvoeren. Een GES maakt het mogelijk om gezondheidseffecten in relatie tot het milieu bij stedelijke ontwikkelingen weer te geven. Zo kan een gemeente te weten komen wat de gezondheidseffecten zijn van een stedenbouwkundig, herstructurerings- of verkeersplan. Bij uitwerking van het plan en besluitvorming kan de gemeente de alternatieven afwegen en goede keuzes maken.

Werkvelden van de medisch milieukundige zorg:

1 bodem-, lucht-, en waterverontreiniging;

2 binnenmilieu in huizen, scholen en kinderdagverblijven;

3 verstoring van de leefkwaliteit door bijvoorbeeld stank, geluidshinder en straling (hoogspanningslijnen, UMTS antennes);

4 gevaarlijke stoffen als asbest en bestrijdingsmiddelen.

Kwik onder laboratorium

Een gemeente in de provincie Zuid-Holland neemt contact op met de regionale GGD in verband met bodemverontreiniging met metallisch kwik onder een laboratorium. De vraag is of binnen het huidige saneringsvoorstel gezondheidsrisico's zijn uit te sluiten. Dit blijkt niet het geval. De GGD adviseert de gemeente om binnen het huidige saneringsplan rekening te houden met het vrijkomen van kwik en daarvoor aanvullende maatregelen te nemen om blootstelling te voorkomen.

Hoe kan de GGD u van dienst zijn?

Signalering van risico's

Eigen onderzoek door de GGD, nieuwe ontwikkelingen in de regio of een plotselinge toename van individuele klachten kunnen een signaal zijn dat er sprake is van een bestaand of dreigend gezondheidsrisico door een verontreinigd milieu. De GGD onderzoekt deze signalen nader en beoordeelt het risico voor de volksgezondheid. Wanneer ongewenste situaties dreigen te ontstaan, kan de GGD een rapportage uitbrengen aan het gemeentebestuur waarin een aanpak wordt geadviseerd om de gesignaleerde gezondheidsrisico's te minimaliseren.

Advies aan gemeentebesturen

De afdeling medische milieukunde adviseert gemeenten bij hun beleid op het gebied van milieu, ruimtelijke ordening en vervoer. Gemeentelijke beleidsplannen kunnen getoetst worden op mogelijke gezondheidsrisico's. Daarnaast kan de GGD helpen bij het stellen van prioriteiten en het leveren van een aanvullende onderbouwing voor het lokale milieubeleid.

De medewerkers medische milieukunde kijken vanuit een gezondheidskundig perspectief naar milieuregelgeving. Zo zijn wettelijke grenswaarden - voor bijvoorbeeld de kwaliteit van lucht - vaak niet voldoende om de gezondheid van gevoelige groepen als kinderen en chronisch zieken te beschermen. Wanneer de gemeente in een vroeg stadium de GGD betreft, kunnen ongewenste situaties in een later stadium voorkomen worden.

Luchtverontreiniging in Overschie

De bewoners van Overschie in Rotterdam ondervinden veel hinder van de A13 die door de woonwijk loopt. De GGD onderzoekt de gezondheidsrisico's. De snelweg zou de gezondheid net zo veel schaden als het passief meerooken van 17 sigaretten per dag. Mei 2002 wordt op de A13 ter hoogte van Overschie de snelheid verlaagd van 100 naar 80 kilometer per uur. Daardoor is de luchtvervuiling door het autoverkeer met 10 tot 20% verminderd. De geluidsoverlast is meer dan gehalveerd.

Brand in Bandenfabriek

In 2003 breekt brand uit in de Vredesteinfabriek in Enschede. De giftige stoffen die met het bluswater vanaf het fabrieksterrein in het Twentekanaal terecht zijn gekomen en het roet dat de straten van de aangrenzende wijk bedekt, vormen mogelijk een risico voor de gezondheid van omwonenden. De GGD Regio Twente, Rijkswaterstaat en het RIVM worden ingeschakeld om te adviseren over de risico's. Naast het advies om niet te zwemmen en te vissen in het kanaal ontraadt de GGD omwonenden om de roetdeeltjes zelf op te ruimen tot dat duidelijk is wat de samenstelling is.

De (bezorgde) burger te woord staan

De GGD'en krijgen regelmatig bezorgde burgers aan de telefoon. Zij hebben vaak heel uiteenlopende vragen:

Iemand wil een kavel kopen op ongeveer 35 meter van een hoogspanningslijn. Zijn hier risico's aan verbonden?

Een bewoner belt met gezondheidsklachten, zijn gezin heeft al ruime tijd last van irritatie van keel, neus en ogen in huis. Kan dit iets met de woning te maken hebben?

In een wijk signaleren de bewoners een hoog aantal gevallen van kanker. Is het aantal daadwerkelijk hoger dan in andere gemeenten? Of is dit toeval?

Burgers kunnen direct naar de GGD in hun regio bellen met vragen of klachten op het gebied van milieu en gezondheid. Ook de gemeente kan met vragen of meldingen de GGD benaderen. Na een inschatting van de situatie (via een telefoongesprek of huisbezoek) wordt een beoordeling gemaakt van de ernst en wordt gekeken naar de eventuele mogelijkheid en noodzaak van ingrijpen of behandelen. Ook kan de GGD nader onderzoek in gang zetten naar aanleiding van klachten.

Ondersteuning bij milieu-incidenten

Alle taken die de GGD gewoonlijk uitvoert, worden ook uitgevoerd als zich een acuut milieu-incident voordoet. In het geval van een incident adviseert de GGD andere hulpverlenende instanties, zoals de Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (GHOR), zonodig meteen over de gezondheidsrisico's. Ook in de periode na het incident zorgt de GGD voor adequate voorlichting aan hulpverleners, pers en publiek. De deskundigen van de afdeling medische milieukunde beschikken over een grote kennis van chemische stoffen en het effect op de gezondheid.

Smog

Bij aanhoudende ernstige smog kan de GGD, in overleg met de medisch milieukundige, besluiten om informatie over gezondheidsaspecten te verstrekken aan het publiek, risicogroepen en de eerstelijns gezondheidszorg in de betreffende regio. De GGD geeft in geval van smog gedragsadviezen zoals het voorkomen van zware inspanningen. Ozon en andere deeltjes in smog kunnen luchtwegklachten, hoofdpijn en irritatie van ogen, neus en keel veroorzaken.

Geschat wordt dat 2 tot 5 procent van het totale verlies aan gezonde levensjaren in Nederland veroorzaakt wordt door milieuverontreiniging (bron: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2000). Naast luchtverontreiniging en geluidshinder door verkeer, leveren factoren in het binnenmilieu van woningen hieraan de grootste bijdrage: vooral vocht, radon en passief roken zijn ware boosdoeners. Het gaat om grote aantallen mensen met gezondheidsproblemen door fysieke milieufactoren.

Leukemie door mijnsteen?

In de gemeente Heerlen ontstaat in 2003 veel onrust nadat drie mensen in één wijk leukemie blijken te hebben. De gemeente Heerlen besluit tot een grootschalig onderzoek naar de relatie tussen mijnsteen in de bodem en het vermeende hoge aantal leukemiegevallen. De GGD wordt betrokken bij de aansturing en begeleiding van het onderzoek. Uit de resultaten van het gehele onderzoek blijkt dat mensen die op mijnsteen wonen geen verhoogd risico op kanker lopen.

Voorlichting

Via folders en voorlichtingsavonden wordt de burger geïnformeerd over de gezondheidsrisico's van voorgenomen activiteiten van de gemeente (zoals een bodemsanering of de aanleg van een nieuwe weg). De GGD probeert daarnaast met voorlichting over de medische milieukunde het gedrag van de burger te beïnvloeden ter bevordering van de gezondheid. De medisch milieukundige maakt hierbij gebruik van de deskundigheid van functionarissen die gespecialiseerd zijn op het gebied van gezondheidsvoorlichting. Een gezond binnenmilieu is een voorbeeld van wat bereikt kan worden met goede voorlichting. Veel GGD'en hebben voorlichtingsprojecten en campagnes opgestart op het gebied van een gezond binnenmilieu.

Onderzoek

Om bepaalde vragen en klachten te kunnen beantwoorden of om een risicoschatting te kunnen maken, is het voor de GGD noodzakelijk om over specifieke gegevens te beschikken. Het kan nodig zijn om aanvullend onderzoek of metingen te doen. Diverse GGD'en hebben zelf onderzoeksfaciliteiten voor het meten van de binnenmilieukwaliteit of voor het doorrekenen van epidemiologische vraagstukken. Voor complexe vraagstukken kan milieu- en gezondheidsonderzoek gecoördineerd worden vanuit de GGD, gebruikmakend van het daar aanwezige netwerk en expertise.

Contact met uw GGD

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met uw GGD. Vanaf www.ggd.nl kunt u ook de website bezoeken van de GGD in uw regio.

COLOFON

Deze folder is een uitgave van het versterkingsproject medische milieukunde. Dit project wordt uitgevoerd door GGD Nederland in samenwerking met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. GGD Nederland is de landelijke vereniging voor de 40 GGD'en in Nederland. Het versterkingsproject is in 2003 van start gegaan en loopt tot eind 2006. Doelstelling is het verbeteren van de uitvoering van de medisch milieukundige zorg. Daarnaast wil het project de afstemming tussen GGD en gemeente bevorderen.

Voor meer informatie over het versterkingsproject zie www.ggdkennisnet.nl onder de link 'medische milieukunde krant'.

GGD Nederland, Project versterking medische milieukunde

Postbus 85300, 3508 AH Utrecht, T 030-2523004, F 030-2511869, E vmmk@ggd.nl

Tekst: Lisa Tober / Chiara Soldati

Eindredactie: Marike Andringa, communicatie GGD Nederland

Ontwerp: AC+M, Maarssen

Druk: Tailormade, Buren

Maart 2004 ©GGD Nederland